

ІНСТЫТУЦЫЙНАЯ СТРУКТУРА ЕЎРАЗІЙСКОЙ ІНТЭГРАЦЫІ

Максім Карлюк

Рэзюмэ

Дадзеная праца дае сістэмны агляд інстытуцыйнай структуры еўразійскай інтэграцыі з адмысловай увагай да структураў інтэграцыі Беларусі, Казахстана і Расіі. Апошнім часам інтэграцыйныя працэсы менавіта з удзелам гэтых трох краінаў адбываюцца хуткімі тэмпамі і суправаджаюцца істотнымі зменамі прававога і інстытуцыйнага характару з перспектывай утварэння Еўразійскага эканамічнага саюза. Такая сітуацыя стварае складанасці ў разуменні інстытуцыйнай структуры інтэграцыі на цяперашнім этапе. У дадзеным артыкуле робіцца спроба ўнесці яснасць у гэтай сферы і паказаць суадносіны розных структураў. Аналіз прыводзіць да высноваў аб адмысловай спецыфіцы еўразійскай інтэграцыі на дадзенай стадыі - шчыльнай узаемасувязі і ўзаемазалежнасці трох інтэграцыйных утварэнняў: Еўразійскай эканамічнай супольнасці, Мытнага саюза і Адзінай эканамічнай прасторы. Мытны саюз з'яўляецца сфармаванай часткай Адзінай эканамічнай прасторы, тады як апошняя знаходзіцца у працэсе набыцця поўнага функцыянавання. Абодва з пазначаных інтэграцыйных утварэнняў не з'яўляюцца цалкам самастойнымі, бо фармаваліся і фармуюцца ў рамках Еўразійскай эканамічнай супольнасці. Дадаткова, усе тры падзяляюць шэраг інстытуцыяў з захаваннем спецыфікі функцыянавання апошніх.

Абрэвіятуры і скарачэнні

АЭП – Адзіная эканамічная прастора

ЕАЭС – Еўразійскі эканамічны саюз

ЕўрАзЭС – Еўразійская эканамічная супольнасць.

ЕЭК – Еўразійская эканамічная камісія

КМС – Камісія Мытнага саюза

Міждзяржсавет – Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС (афіцыйнае скарачэнне)¹

МПА – Міжпарламенцкая Асамблея ЕўрАзЭС (афіцыйнае скарачэнне)²

МС – Мытны саюз

¹ арт. 3 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

² арт. 3 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

Уводзіны

З розных палітычных і эканамічных прычынаў Беларусь выбрала курс на еўразійскую інтэграцыю. Цягам гадоў гэты працэс не дасягаў істотных поспехаў, аднак цяпер інтэграцыя ўступіла ў новую, больш актыўную фазу — ужо сфармаваны Мытны саюз Беларусі, Казахстана і Расіі і ў працэсе фармавання знаходзіцца Адзіная эканамічная прастора.

Змены адбываюцца хуткімі тэмпамі і суправаджаюцца істотнымі пераўтварэннямі прававога і інстытуцыйнага характару. Гэта, у сваю чаргу, накладае на ранейшыя спробы інтэграцыі і фармавання адпаведных інстытуцыяў. Такая сітуацыя стварае складанасці ў разуменні інстытуцыйнай структуры інтэграцыі на цяперашнім этапе. Мэта дадзенага артыкула — растлумачыць і скласці цэласную карціну істытуцыйнай структуры еўразійскай інтэграцыі, унесці яснасць і паказаць суадносіны розных структур. У фокусе нашага разгляду будуць найбольш глыбокія інтэграцыйныя ўтварэнні з удзелам Беларусі, Казахстана і Расіі, а менавіта Мытны саюз і Адзіная эканамічная прастора. Паколькі дадзеныя інтэграцыйныя ўтварэнні непасрэдна звязаны з Еўразійскай эканамічнай супольнасцю, у тым ліку паводле інстытуцыйнай структуры, гэтая арганізацыя таксама будзе неад'емным прадметам нашага разгляду.

У мэтах фармавання найбольш структураванага ўяўлення пра інстытуцыі еўразійскай інтэграцыі, перавага ў даследаванні аддадзена фармальна-юрыдычнаму аналізу. Адпаведна, варта зазначыць, што дадзеная праца не ставіць мэту даць грунтоўнае апісанне гісторыі і матываў узнікнення дадзеных інтэграцыйных утварэнняў, іх перспектываў, функцыянавання інстытуцыяў у частцы іх складу, кампетэнцыяў і працэдур. Толькі асноўныя моманты, неабходныя для лепшага разумення ўтворанай сістэмы інстытуцыяў, будуць пазначаныя. Больш грунтоўны аналіз можа стаць прадметам наступных даследаванняў у дадзенай серыі.

Структура дадзенага артыкула наступная: у першым раздзеле будуць дадзеныя асноўныя характарыстыкі і абмеркаваныя асаблівасці кожнага з трох інтэграцыйных утварэнняў, якія шчыльна звязаныя між сабой інстытуцыйна: Еўразійскай эканамічнай супольнасці, Мытнага саюза і Адзінай эканамічнай прасторы. Далей, у другім раздзеле будзе прааналізавана непасрэдна інстытуцыйная структура пазначаных утварэнняў. Нарэшце, будзе зроблены шэраг высноваў з праведзенага аналізу.

1. Апісанне і базавыя характарыстыкі асноўных інтэграцыйных утварэнняў у рамках еўразійскай інтэграцыі

Дадзены раздзел дае кароткі агляд трох інтэграцыйных структураў, якія ўяўляюць сабой пераходны этап да ўтварэння Еўразійскага эканамічнага саюза — Еўразійскай эканамічнай супольнасці, Мытнага саюза і Адзінай эканамічнай прасторы.

Еўразійская эканамічная супольнасць

Еўразійская эканамічная супольнасць (ЕўрАзЭС) — гэта міжнародная арганізацыя, якая створана для эфектыўнага прасоўвання працэсу фармавання Мытнага саюза (МС) і Адзінай эканамічнай прасторы (АЭП) дзяржавамі-членамі, а таксама рэалізацыі іншых мэтай і задачай, якія вызначаныя ў пагадненнях аб Мытным саюзе, Дамове аб паглыбленні інтэграцыі ў эканамічнай і гуманітарнай абласцях і Дамове аб МС і АЭП³. Такім чынам, асноўнай мэтай ЕўрАзЭС з'яўляецца непасрэдна забеспячэнне стварэння МС і АЭП, што таксама ўплывае на інстытуцыйную структуру апошніх. Спецыфікай ЕўрАзЭС, параўнальна з МС і АЭП, з'яўляецца тое, што яна валодае міжнароднай правасуб'ектнасцю і, у дадатак, мае статус назіральніка ў Генеральнай Асамблеі ААН. Членамі ЕўрАзЭС з'яўляюцца 5 дзяржаваў: акрамя Беларусі, Казахстана і Расіі ў ЕўрАзЭС уваходзяць Кыргызстан і Таджыкістан (Узбекістан прыпыніў свой удзел у 2008 г.)⁴. Аднак фармаваннем МС і АЭП, так званага авангарду інтэграцыі, займаюцца толькі тры першыя. Акрамя таго, статус назіральнікаў у ЕўрАзЭС маюць Арменія, Малдова і Украіна. Такі статус у ЕўрАзЭС маюць таксама і міжнародныя арганізацыі: Міждзяржаўны авіяцыйны камітэт і Еўразійскі банк развіцця⁵.

Мытны саюз

Мытны саюз Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан і Расійскай Федэрацыі (МС) — гэта форма гандлёва-эканамічнай інтэграцыі дзяржаваў-членаў, якая прадугледжвае адзіную мытную тэрыторыю⁶. Ва ўзаемным гандлі таварамі, якія паходзяць з адной мытнай тэрыторыі, а таксама з трэціх краінаў і выпушчаны ў свабодны абарот на гэтай мытнай тэрыторыі, не прымяняюцца мытныя пошліны і абмежаванні эканамічнага характару, за выключэннем адмысловых абаронных, антыдэмпінгавых і кампенсацыйных мер. Пры гэтым дзяржавы-члены прымяняюць адзіны мытны тарыф і іншыя адзіныя меры рэгулявання гандлю таварамі с трэцімі краінамі.

МС не з'яўляецца самастойнай міжнароднай арганізацыяй і не валодае міжнароднай правасуб'ектнасцю. Ён створаны «у рамках» ЕўрАзЭС, але не з'яўляецца Мытным саюзам ЕўрАзЭС⁷. Як сведчыць прэамбула Дамовы аб стварэнні Адзінай мытнай тэрыторыі і фармаванні МС, дадзеная структура базуецца на Дамове аб заснаванні ЕўрАзЭС⁸. Таксама, як будзе бачна далей, МС падзяляе некаторыя інстытуцыі ЕўрАзЭС.

МС пачаў фармальна функцыянаваць з 1 студзеня 2010 г. у сувязі з уступленнем у сілу Адзінага мытнага тарыфу⁹, але паўнаўтасна функцыянуе з 1 ліпеня 2011 г., калі быў

³ Арт. 2 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

⁴ Решение № 414 Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества от 24.12.2008 «О приостановлении участия Республики Узбекистан в работе органов Евразийского экономического сообщества».

⁵ История, Евразийское экономическое сообщество. – <http://www.evrazes.com/about/history> (дата доступа: 20.08.2012).

⁶ Арт. 1 Дамовы аб стварэнні адзінай мытнай тэрыторыі і фармаванні мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2007 г.

⁷ Дятлов, С.А. Совершенствование организационно-правового механизма формирования Единого экономического пространства / С.А. Дятлов, П.Б. Зверев // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2012. – № 11. – С. 61-65. С. 63.

⁸ Дамова аб стварэнні Адзінай мытнай тэрыторыі і фармаванні Мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2007 г.

⁹ Решение Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества (высшего органа таможенного союза) № 18 от 27 ноября 2009 г. «О едином таможенно-тарифном регулировании

ажыццёўлены перанос узгодненых тыпаў кантролю на знешнія межы¹⁰. Такім чынам, МС з'яўляецца сфармаваным, але не самастойным, міждзяржаўным утварэннем у рамках ЕўрАзЭС.

Адзіная эканамічная прастора

Адзіная эканамічная прастора Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан і Расійскай Федэрацыі (АЭП) — гэта прастора, якая складаецца з тэрыторыяў дзяржаваў-членаў, на якой функцыянуюць аднатыпныя механізмы рэгулявання эканомікі, заснаваныя на рыначных прынцыпах і прымяненні гарманізаваных прававых нормаў, існуе адзіная інфраструктура і праводзіцца ўзгодненая падатковая, грашова-крэдытная, валютна-фінансавая, гандлёвая і мытная палітыка, якія забяспечваюць свабодны рух тавараў, паслугаў, капіталу і працоўнай сілы¹¹. Ідэя АЭП і месца МС у яе рамках графічна прадстаўлена на схеме 1.

Схема 1. Адзіная эканамічная прастора (і месца Мытнага саюзу).

Хоць стварэнне АЭП планавалася значна раней, паскарэнне працэсу было нададзена толькі ў снежні 2009 г., калі быў зацверджаны План дзеянняў на 2010—2011 гг. па фармаванні Адзінай эканамічнай прасторы трох краінаў¹². Дадзены план прадугледжваў распрацоўку і падрыхтоўку да 1 студзеня 2012 г. 20-ці міжнародных дамоваў, якія забяспечваюць стварэнне АЭП. Паводле дадаткова распрацаванага Каляндарнага плану фармавання прававой базы АЭП на 2010—2011 г., была прадугледжана распрацоўка,

Таможнага саюза Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан і Расійскай Федэрацыі».

¹⁰ Решение Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества № 94 от 19 октября 2011 г. «О Докладе Ответственного секретаря Комиссии Таможенного союза «О выполнении планов формирования Таможенного союза, установленных решениями Межгоссовета ЕврАзЭС (высшего органа Таможенного союза)».

¹¹ Арт. 1 Дамовы аб Мытным саюзе і Адзінай эканамічнай прасторы ад 26 лютага 1999 г.

¹² Решение Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества (высший орган таможенного союза) от 19 декабря 2009 г. № 35 «О Плане действий по формированию Единого экономического пространства Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации».

прыняцце і ўвядзенне ў дзеянне першага пакету з 14 пагадненняў да 1 ліпеня 2011 г., і другога пакету з 6 дакументаў па АЭП — да 1 студзеня 2012 г.¹³ Гэта было забяспечана, і АЭП пачала фармальна функцыянаваць з 1 студзеня 2012 г. у сувязі з уступленнем у сілу дадзеных пагадненняў¹⁴. Аднак, для паўнавартаснага функцыянавання прадугледжана распрацоўка дакументаў для рэалізацыі дадзеных пагадненняў у сувязі з чым быў распрацаваны новы План мерапрыемстваў па рэалізацыі пагадненняў, якія фармуюць АЭП¹⁵. Паводле новага Каляндарнага плану прадугледжваецца распрацоўка і прыняцце 13 міжнародных дамоваў і 42 іншых дакументаў (пратаколаў, планаў мерапрыемстваў і г. д.) у тэрмін да канца 2015 г.¹⁶ Акрамя таго, урадам бакоў неабходна забяспечыць выкананне больш за 70 абавязковых мерапрыемстваў па 17 базавых пагадненнях, якія фармуюць АЭП, у адпаведнасці з устаноўленымі ў іх канкрэтнымі тэрмінамі. Плануецца, што поўнае функцыянаванне АЭП будзе забяспечана з 1 студзеня 2016 г.¹⁷

Такім чынам, АЭП яшчэ знаходзіцца ў працэсе фармавання, але мае інстытуцыйную структуру, якую падзяляе з МС, і з'яўляецца міждзяржаўным утварэннем у рамках ЕўрАзЭС. На схеме 2 паказана месца трох утварэнняў у сутнасных суадносінах адно да адной.

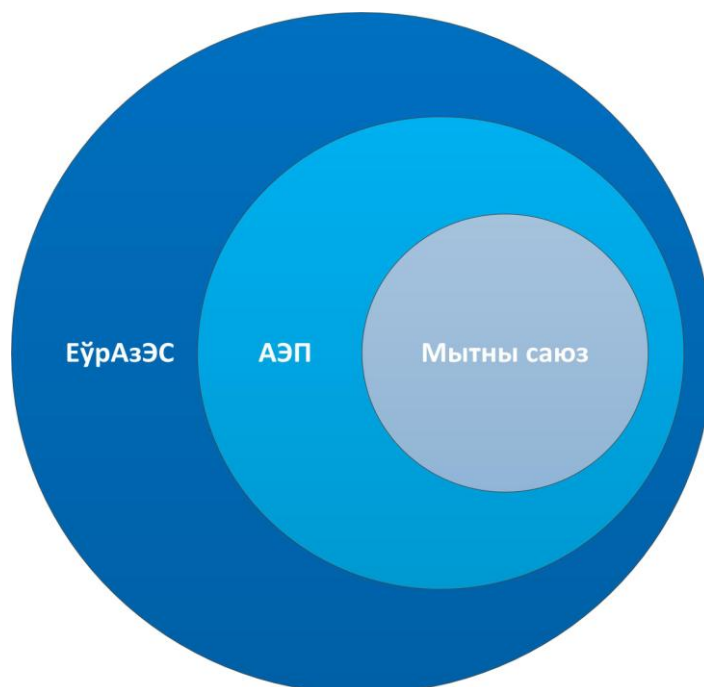

Схема 2. Сутнасныя суадносіны ЕўрАзЭС, МС і АЭП.

¹³ Решение Комиссии Таможенного союза № 158 от 27.01.2010 «Календарный план формирования правовой базы Единого экономического пространства Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации на 2010-2011 годы».

¹⁴ Решение Высшего Евразийского экономического Совета от 19 декабря 2011 г. № 9 «О вступлении в силу международных договоров, формирующих Единое экономическое пространство Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации».

¹⁵ Решение Межгоссовета ЕврАзЭС (Высшего органа Таможенного союза) на уровне глав правительств от 15 марта 2011 г. № 77 «О формировании Единого экономического пространства Республики Беларусь, республики Казахстан и Российской Федерации».

¹⁶ Решение Совета Евразийской экономической комиссии от 14 мая 2012 г. № 29 «О Календарном плане разработки документов в целях реализации Соглашений, формирующих Единое экономическое пространство».

¹⁷ Единое экономическое пространство ЕврАзЭС. - <http://www.evrases.com/customunion/eepr> (дата доступа: 20.08.2012).

2. Інстытуцыйная структура асноўных інтэграцыйных утварэнняў у рамках еўразійскай інтэграцыі

ЕўрАзЭС, МС і АЭП функцыянуюць у рамках адзінай інстытуцыйнай структуры. У той жа час у кожным выпадку існуюць пэўныя асаблівасці. У дадзеным раздзеле будучь паслядоўна прааналізаваныя і пададзеныя ў візуальнай форме інстытуцыі ЕўрАзЭС, МС і АЭП.

Агульны агляд

Асноўнымі органамі ЕўрАзЭС з'яўляюцца Міждзяржаўны Савет (Міждзяржсавет), Інтэграцыйны Камітэт, Міжпарламенцкая Асамблея (МПА) і Суд ЕўрАзЭС. У якасці дапаможных органаў ЕўрАзЭС мае Саветы і Камісіі пры Інтэграцыйным Камітэце, Камісію пастаянных прадстаўнікоў пры ЕўрАзЭС і Сакратарыят Інтэграцыйнага камітэта (гл. схему 3).

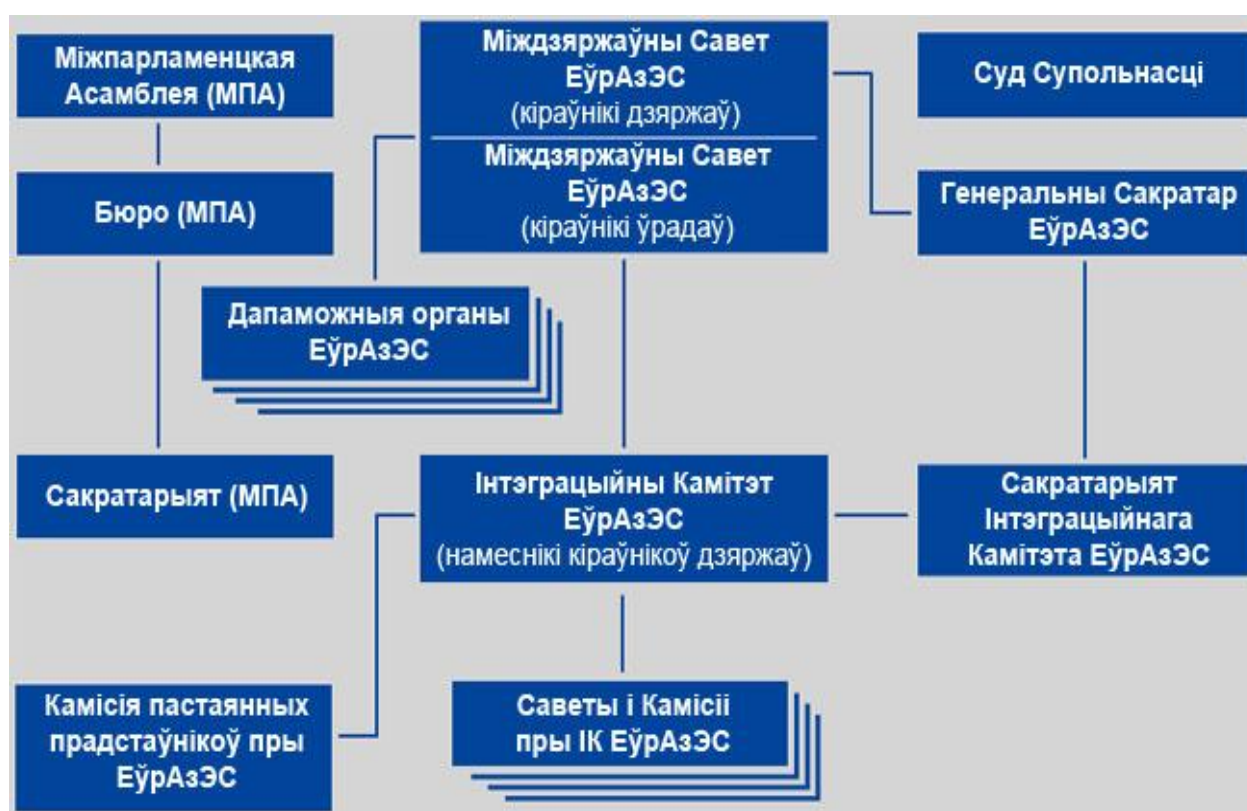

Схема 3. Інстытуцыйная структура ЕўрАзЭС.¹⁸

Асноўнымі органамі МС (да 2 лютага 2012 г.)¹⁹ з'яўляліся Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС (у фармацыі Вышэйшага органу Мытнага саюза), Камісія Мытнага саюза (КМС) і Суд ЕўрАзЭС. У якасці дапаможных органаў МС меў Сакратарыят, каардынацыйныя і кансультатыўныя органы, а таксама прадстаўніцтвы (гл. схему 4).

¹⁸ Структура ЕвразЭС. - <http://evrazes.com/about/structure> (дата доступа: 05.09.2012). Переклад аўтара.

¹⁹ Арт. 39 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

Схема 4. Інстытуцыйная структура Мытнага саюза (да 2 лютага 2012 г.).

Асноўнымі органамі МС і АЭП (з 2 лютага 2012 г. Інстытуцыйная структура АЭП упершыню фармалізавалася толькі з гэтага часу) з'яўляюцца Вышэйшы Еўразійскі эканамічны савет, Еўразійская эканамічная камісія (ЕЭК) і Суд ЕўрАзЭС. Дапаможнымі органамі з'яўляюцца дэпартаменты і прадстаўніцтвы ЕЭК, а таксама кансультацыйныя органы Калегіі ЕЭК.

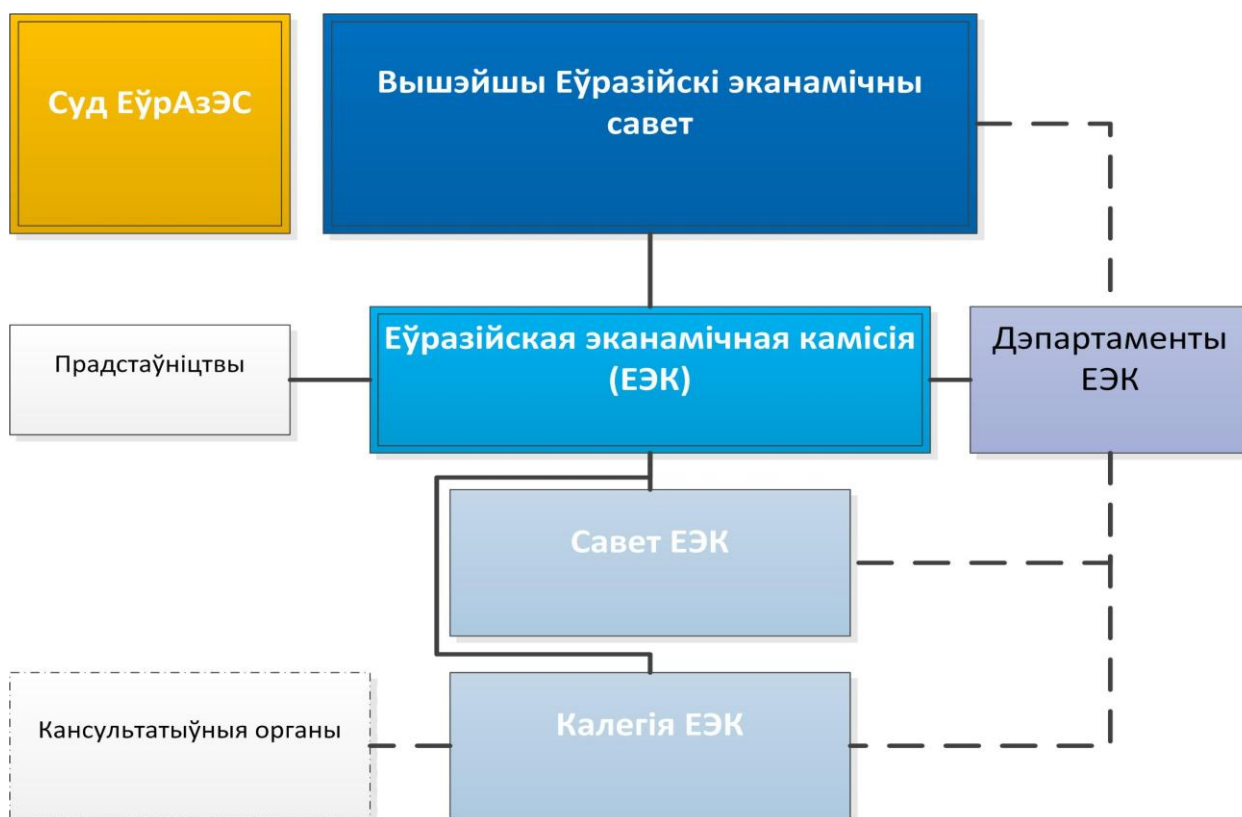

Схема 5. Інстытуцыйная структура Мытнага саюза і Адзінай эканамічнай прасторы з 02 лютага 2012 г.

Для мэтай нагляднага параўнання трох міждзяржаўных утварэнняў, іх інстытуцыі можна прадставіць у выглядзе наступнай табліцы.

Табліца 1. Органы ЕўрАзЭС, МС і АЭП

ЕўрАзЭС	МС (да 02.02.2012)	МС і АЭП (з 02.02.2012)
Асноўныя		
Міждзяржсавет ЕўрАзЭС – На ўзроўні кіраўнікоў дзяржаваў; – На ўзроўні кіраўнікоў урадаў.	Міждзяржсавет ЕўрАзЭС (вышэйшы орган МС)	Вышэйшы Еўразійскі эканамічны савет
Інтэграцыйны Камітэт	КМС – Сакратарыят (да 01.06.2012)	ЕЭК – Савет; – Калегія (Сакратарыят КМС да 01.06.2012)
МПА Суд ЕўрАзЭС	Суд ЕўрАзЭС	Суд ЕўрАзЭС
Дапаможныя		
Саветы і Камісіі пры Інтэграцыйным Камітэце	Дэпартаменты КМС	Дэпартаменты ЕЭК
Камісія пастаянных прадстаўнікоў пры ЕўрАзЭС	Прадстаўніцтвы КМС	Прадстаўніцтвы ЕЭК
Сакратарыят Інтэграцыйнага камітэта	Каардынацыйныя і кансультатыўныя органы	Кансультатыўныя органы Калегіі

***Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС, Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС у фармацыі
вышэйшага органу Мытнага саюза і Вышэйшы Еўразійскі эканамічны савет***

Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС, Міждзяржаўны Савет ЕўрАзЭС (вышэйшы орган Мытнага саюза) і Вышэйшы Еўразійскі эканамічны савет былі аб'яднаныя ў адзін падраздзел у сувязі з тым, што гэта адна і тая ж інстытуцыя або, дакладней, гэта канфігурацыі адной і той жа інстытуцыі.

Міждзяржаўны Савет (Міждзяржсавет) з'яўляецца вышэйшым органам ЕўрАзЭС і разглядае прынцыповыя пытанні арганізацыі, звязаныя з агульнымі інтарэсамі дзяржаваў-удзельніц, вызначае стратэгію, напямкі і перспектывы развіцця інтэграцыі і прымае рашэнні, накіраваныя на рэалізацыю мэтай і задачай ЕўрАзЭС²⁰. Гэты орган з'яўляецца адзіным у ЕўрАзЭС, які можа прымаць абавязковыя для выканання рашэнні.

Міждзяржсавет быў дадаткова надзелены функцыямі вышэйшага органа МС шляхам унясення зменаў у Дамову аб ЕўрАзЭС²¹. Прычым рашэнні па пытаннях МС прымаюцца толькі членамі МС. Аднак, была створаная асобная канфігурацыя Міждзяржсавета ЕўрАзЭС для мэтай МС і толькі для ўдзельнікаў МС. Пасля прыняцця Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі, дадзеная канфігурацыя была перайменаваная ў Вышэйшы Еўразійскі эканамічны савет²², што, аднак, не змяніла сутнасць інстытуцыі.

Інтэграцыйны Камітэт, Камісія Мытнага саюза і Еўразійская эканамічная камісія

Інтэграцыйны Камітэт ЕўрАзЭС, Камісія Мытнага саюза і Еўразійская эканамічная камісія былі таксама аб'яднаныя ў адзін падраздзел, хоць і не маюць такой жа сувязі, як інстытуцыі ў папярэдняй частцы. Аднак, па сутнасці, яны з'яўляюцца інстытуцыямі

²⁰ Арт. 5 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

²¹ Пратакол ад 6 кастрычніка 2007 г. аб унясенні зменаў у Дамову аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

²² Арт. 38 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

аднаго тыпу, хоць і з пэўнымі адрозненнямі ў функцыях. Больш за тое, пэўны час да стварэння Камісіі Мытнага саюза яе функцыі выконваў Інтэграцыйны камітэт ЕўрАзЭС,²³ так жа сама, як і сама Камісія Мытнага саюза ў дачыненні да Еўразійскай эканамічнай камісіі²⁴.

Інтэграцыйны Камітэт ЕўрАзЭС з'яўляецца пастаянна дзейным органам ЕўрАзЭС, які складаецца з намеснікаў кіраўнікоў урадаў. Асноўная роля Інтэграцыйнага Камітэта - забяспечваць узаемадзеянне органаў ЕўрАзЭС, рыхтаваць праекты рашэнняў і дакументаў Міждзяржсавета і кантраляваць іх рэалізацыю²⁵. Па сваёй сутнасці, Інтэграцыйны Камітэт не прымае ніякіх абавязковых для выканання дзяржавамі рашэнняў. Інтэграцыйны Камітэт можа ствараць Саветы і Камісіі²⁶ (на сённяшні дзень іх 15 і 5 адпаведна)²⁷. Сакратарыят Інтэграцыйнага Камітэта ЕўрАзЭС выконвае арганізацыйныя і інфармацыйна-тэхнічныя функцыі як для Інтэграцыйнага Камітэта, так і для Міждзяржсавета (але не для канфігурацыяў Міждзяржсавета ЕўрАзЭС як вышэйшага органа Мытнага саюза)²⁸.

Камісія мытнага саюза (КМС) была створана паводле Дамовы аб Камісіі Мытнага саюза, і яе асноўнай мэтай прадугледжвалася забяспечэнне ўмоваў функцыянавання і развіцця МС²⁹. КМС была скасавана 2 лютага 2012 г. у сувязі з уступленнем у сілу Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі³⁰. КМС была першым наднацыянальным органам у рамках дадзеных інтэграцыйных працэсаў, ва ўсялякім разе ў тэорыі, паколькі прыняцце ўжо абавязковых рашэнняў ажыццяўлялася большасцю ў дзве траціны галасоў і ў выпадку нязгоды не існавала абавязку перадаваць пытанне на разгляд у Міждзяржсавет. КМС складалася з аднаго прадстаўніка кожнай дзяржавы: віцэ-прэм'ераў або членаў урадаў, надзеленых неабходнымі паўнамоцтвамі³¹. Працоўным органам КМС быў Сакратарыят, які ажыццяўляў арганізацыю працы і інфармацыйна-тэхнічнае забяспечэнне працы КМС і Міждзяржсавета ЕўрАзЭС у канфігурацыі вышэйшага органа МС³². Сакратарыят выконваў абавязкі па арганізацыі працы і інфармацыйна-тэхнічным забяспечэнні працы ЕЭК да 1 ліпеня 2012 г. КМС магла ствараць каардынацыйныя і кансультацыйныя органы.³³ КМС карысталася правамі юрыдычнай асобы³⁴.

Еўразійская эканамічная камісія (ЕЭК) стала адзіным органам рэгулявання МС і АЭП, дзейнічае на пастаяннай аснове³⁵ і поўнасцю замяніла КМС. Як і апошняя, ЕЭК мае правы юрыдычнай асобы³⁶. ЕЭК з'яўляецца агульным органам для МС і АЭП. Аднак дзейнічае ён усё так жа ў рамках ЕўрАзЭС, хоць гэтая дзейнасць не распаўсюджваецца на ЕўрАзЭС. ЕЭК мае істотна пашыраныя кампетэнцыі, а таксама значна пашыраны штат супрацоўнікаў³⁷. Асноўнай задачай ЕЭК, як і былой КМС толькі з дадаткам АЭП,

²³ Гл., напрыклад, п. 13 Палажэння аб Міждзяржаўным Савеце Еўразійскай эканамічнай супольнасці (у рэд. рашэння Міждзяржаўнага Савета ЕўрАзЭС ад 10.10.2008 № 378).

²⁴ Арт. 39 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

²⁵ Арт. 6 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

²⁶ П. 8 Палажэння аб Інтэграцыйным Камітэце Еўразійскай эканамічнай супольнасці (са зменамі ад 27 красавіка 2003 г. і 23 чэрвеня 2006 г.), зацверджанай Рашэннем Міждзяржаўнага Савета Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 31 мая 2001 г. № 6.

²⁷ Саветы і камісіі ЕврАзЭС. - <http://www.evrazes.com/about/comission> (дата доступу: 19.08.2012).

²⁸ п. 25 Палажэння аб Інтэграцыйным Камітэце Еўразійскай эканамічнай супольнасці (са зменамі ад 27 красавіка 2003 г. і 23 чэрвеня 2006 г.), зацверджанай Рашэннем Міждзяржаўнага Савета Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 31 мая 2001 г. № 6.

²⁹ Арт. 1 Дамовы аб Камісіі Мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2007 г.

³⁰ Арт. 39 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

³¹ Арт. 4 Дамовы аб Камісіі Мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2007 г.

³² Арт. 3 Пагаднення аб сакратарыяце Камісіі мытнага саюза ад 12 снежня 2008 г.

³³ Арт. 6 Дамовы аб Камісіі Мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2010 г.

³⁴ Арт. 10 Дамовы аб Камісіі Мытнага саюза ад 6 кастрычніка 2010 г.

³⁵ Арт. 1 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

³⁶ Арт. 4 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

³⁷ 3 150 чалавек да 1200. Пастаянна ажыццяўляецца набор супрацоўнікаў:

з'яўляецца забеспячэнне ўмоваў функцыянавання і развіцця МС і АЭП. Сярод новых паўнамоцтваў ЕЭК мае вельмі важныя наступныя: устанавленне гандлёвых рэжымаў з трэцімі краінамі, валютную, макраэканамічную, энергетычную і канкурэнтную палітыку, рэгуляванне дзяржаўных манаполій, пытанні прамысловых і сельскагаспадарчых субсідыяў, дзяржаўнага транспарту, міграцыі, фінансавых рынкаў і «іншых сфер»³⁸.

ЕЭК мае больш складаную канфігурацыю за КМС. Так, з'явілася дзвюхузроўневая сістэма: Савет і Калегія. Савет — орган, які ажыццяўляе агульнае рэгуляванне інтэграцыйных працэсаў у МС і АЭП, а таксама агульнае кіраванне дзейнасцю ЕЭК. Членамі Савета з'яўляюцца віцэ-прэм'еры дзяржаваў-членаў³⁹. Так, ад Беларусі ў Савет уваходзіць С. Румас, які адначасова з'яўляецца яго старшынём⁴⁰. У адрозненне ад КМС, у склад якой маглі ўваходзіць віцэ-прэм'еры або члены ўраду з адпаведнымі паўнамоцтвамі (агулам было 3 члены КМС), у Савет ЕЭК могуць уваходзіць выключна віцэ-прэм'еры (таксама агулам 3), а ў склад Калегіі па тры прадстаўнікі ўраду (агулам 9)⁴¹. Ад Беларусі ў склад Калегіі уваходзяць С. Сідорскі (Член Калегіі (Міністр) па прамысловасці і аграпрамысловым комплексе), В. Карашкоў (Член Калегіі (Міністр) па пытаннях тэхнічнага рэгулявання), В. Гошын (Член Калегіі (Міністр) па мытным супрацоўніцтве)⁴².

Савет мае большыя за Калегію паўнамоцтвы. Гэта, можна сказаць, верхні ўзровень ЕЭК. Калегія - выканаўчы орган і замяніла былы Сакратарыят КМС, але атрымала значна пашыраныя паўнамоцтвы. Менавіта Калегія стала новым наднацыянальным органам і яна будзе кіраваць інтэграцыйнымі працэсамі у рамках МС і ЕЭК, бо ажыццяўляе выпрацоўку прапановаў у сферы далейшай інтэграцыі ў рамках МС і АЭП. Калегія стварае дэпартаменты, якія забяспечваюць яе дзейнасць, а таксама дзейнасць Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета і Савета ЕЭК. Адзін з дэпартаменту — па аграпрамысловым комплексе — узначальвае былая Першая намесніца Міністра сельскай гаспадаркі і харчавання Рэспублікі Беларусь Н. Каткавец⁴³. Калегія можа таксама ствараць кансультацыйныя органы.

Міжпарламенцкая Асамблея

Міжпарламенцкая Асамблея ЕўрАзЭС (МПА) з'яўляецца органам парламенцкага супрацоўніцтва (складаецца з парламентароў, якія дэлегуюцца парламентамі), які разглядае пытанні гарманізацыі (збліжэння, уніфікацыі) нацыянальнага заканадаўства дзяржаваў-членаў і прывядзення яго ў адпаведнасць з дамовамі, якія заключаны ў рамках ЕўрАзЭС⁴⁴. МПА мае Бюро, Сакратарыят і пастаянныя камісіі⁴⁵. МПА не ўдзельнічае ў падрыхтоўцы рашэнняў Міждзяржсавета і міжнародных пагадненняў у рамках ЕўрАзЭС. Дзейнасць дадзенага органа непасрэдна не распаўсюджваецца на МС і АЭП, аднак будзе ажыццяўляцца ў рамках супрацоўніцтва з ЕЭК⁴⁶.

<http://www.tsouz.ru/eek/vacancy/Pages/default.aspx> (дата доступа: 05.09.2012).

³⁸ Арт. 3 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

³⁹ Арт. 8 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

⁴⁰ «Сергей Румас избран председателем Совета Евразийской экономической комиссии», Naviny.by Экономика. - http://naviny.by/rubrics/economic/2012/01/25/ic_news_113_385481/ (дата доступа: 05.09.2012).

⁴¹ Арт. 15 Дамовы аб Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 18 лістапада 2011 г.

⁴² Решение Высшего Евразийского экономического совета от 19 декабря 2011 г. № 2 «О назначении Председателя Коллегии Евразийской экономической комиссии, утверждении персонального состава и распределении обязанностей между членами Коллегии Евразийской экономической комиссии».

⁴³ «12 апреля состоялось очередное заседание Коллегии Евразийской экономической комиссии», Евразийская экономическая комиссия - <http://www.tsouz.ru/news/Pages/12-04-12-2.aspx> (дата доступа: 05.09.2012).

⁴⁴ Арт. 7 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.; раздзел 2 Палажэння аб Міжпарламенцкай Асамблеі Еўразійскай эканамічнай супольнасці, зацверджанай Рашэннем Міждзяржаўнага Савета Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 13 мая 2002 г. № 52.

⁴⁵ Раздзел IV Положения о Межпарламентской Ассамблее утверждённом Решением Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества от 13 мая 2002 г. № 52.

⁴⁶ Так, на 22 паседжанні Калегіі Еўразійскай эканамічнай камісіі 16 жніўня 2012 г. быў ухвалены праект

Суд

Суд ЕўрАзЭС з'яўляецца судовай установай як ЕўрАзЭС, так і МС і АЭП⁴⁷. Галоўнай задачай Суда з'яўляецца забеспячэнне належнага выканання і аднастайнага прымянення міжнародных дамоваў, заключаных у рамках ЕўрАзЭС, МС і АЭП, а таксама рашэнняў іх органаў. Суд таксама разглядае спрэчкі эканамічнага характару, якія ўзнікаюць між дзяржавамі-членамі па пытаннях рэалізацыі рашэнняў органаў ЕўрАзЭС і палажэнняў дамоваў, якія дзейнічаюць у рамках ЕўрАзЭС, дае па іх тлумачэнні і заключэнні⁴⁸. Аднак Суд валодае больш шырокімі паўнамоцтвамі ў дачыненні да дзяржаваў — членаў МС і АЭП⁴⁹. Да 1 студзеня 2012 г. функцыі Суда ЕўрАзЭС і, адпаведна, суда МС выконваў Суд СНД⁵⁰. Першай справай, разгледжанай Судом СНД у парадку выканання функцыяў Суда ЕўрАзЭС, быў зварот Ураду Рэспублікі Беларусь аб парушэннях з боку Расіі ў сувязі з увядзеннем вывазных мытных пошлін на нафтапрадукты, якія вывозяцца з тэрыторыі Расіі ў Беларусь⁵¹. Першай справай, разгледжанай непасрэдна новаўтвораным Судом ЕўрАзЭС, было абскарджанне рашэння КМС па заяве суб'екта гаспадарання Расійскай Федэрацыі, якое было паспяхова задаволенае⁵².

Камісія пастаянных прадстаўнікоў пры ЕўрАзЭС

Камісія пастаянных прадстаўнікоў пры ЕўрАзЭС з'яўляецца ключавым дапаможным органам ЕўрАзЭС. Яго асноўнымі функцыямі з'яўляюцца забеспячэнне пастаяннай эфектыўнай працы ЕўрАзЭС, збліжэнне і ўзгадненне пазіцыяў дзяржаваў-членаў, ажыццяўленне ўзаемадзеяння між ЕўрАзЭС і адпаведнымі органамі, ведамствамі і арганізацыямі дзяржаваў-членаў⁵³. Яе рашэнні з'яўляюцца абавязковымі для Сакратарыята і Інтэграцыйнага Камітэта.⁵⁴ Для МС і АЭП істотнага значэння дадзены орган не мае.

Мемарандума аб супрацоўніцтве між ЕЭК і МПА.

⁴⁷ "О Суде", официальный сайт Суда ЕврАзЭС. - <http://sudevrazes.org/main.aspx?guid=18751> (дата доступа: 05.09.2012).

⁴⁸ Арт. 8 Дамовы аб заснаванні Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 10 кастрычніка 2000 г.

⁴⁹ Арт. 13 Статута Суда Еўразійскай эканамічнай супольнасці ад 5 ліпеня 2010 г.

⁵⁰ Решение Межгосударственного Совета ЕврАзЭС от 27 апреля 2003 г. «Об организации функционирования Суда Евразийского экономического сообщества», Решение Совета глав государств СНГ о возложении на Экономический Суд СНГ функций Суда Евразийского экономического сообщества от 19 сентября 2003 г.; Соглашение между Содружеством Независимых Государств и Евразийским экономическим сообществом о выполнении Экономическим Судом СНГ функций Суда Евразийского экономического сообщества от 3 марта 2004 г.

⁵¹ Справа была вырашана шляхам правядзення дадатковых пагаджальных працэдураў. Гл. Зацепина Т.Н., Бабкина Е.В. К вопросу о судебном разрешении споров в рамках Таможенного союза // Таможенный союз Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации: современность и перспективы: II Международная научно-практическая конференция (Минск, 22-23 сентября 2011 г.): сборник докладов. – Мн: Белтаможсервис. – с. 72.

⁵² Пресс-релиз от 05.09.2012 г. по делу № 1-7/1-2012 - <http://sudevrazes.org/main.aspx?guid=20361> (дата доступа: 05.09.2012).

⁵³ П. 5 Палажэння аб Камісіі Пастаянных прадстаўнікоў пры Еўразійскай эканамічнай супольнасці, зацверджанай Рашэннем Інтэграцыйнага Камітэта ЕўрАзЭС ад 27 лютага 2003 г.

⁵⁴ П. 11 Палажэння аб Камісіі Пастаянных прадстаўнікоў пры Еўразійскай эканамічнай супольнасці, зацверджанай Рашэннем Інтэграцыйнага Камітэта ЕўрАзЭС ад 27 лютага 2003 г.

Высновы

Аналіз інстытуцыйнай структуры еўразійскай інтэграцыі дазваляе зрабіць выснову пра яе спецыфічнасць і, у пэўнай ступені, унікальнасць. У першую чаргу гэта тычыцца характару сувязі ЕўрАзЭС, МС і АЭП і наяўнасці ў іх агульных інстытуцыяў. Такі стан абумоўлены шэрагам чыннікаў. Па-першае, гэта складаная гісторыя інтэграцыі ў такім фармаце, якая пачалася з заключэння Дамовы аб стварэнні Эканамічнага саюза ў 1993 г.⁵⁵ Па-другое, гэта юрыдычны статус інтэграцыйных утварэнняў: ЕўрАзЭС, як міжнароднай арганізацыі, і МС і АЭП, як інтэграцыйных утварэнняў ў рамках ЕўрАзЭС. Па-трэцяе, гэта розная хуткасць інтэграцыйных працэсаў з рознымі краінамі, некаторыя з якіх былі гатовыя да больш шчыльнай інтэграцыі (так званы авангард інтэграцыі).

На сённяшні дзень МС з'яўляецца поўнасцю сфармаваным, а АЭП, фармальна сфармаваная, яшчэ знаходзіцца ў працэсе набыцця поўнага функцыянавання. Аднак ні адно з утварэнняў не з'яўляецца самастойным. Абодва функцыянуюць у рамках ЕўрАзЭС.

Такім чынам, пададзенае вышэй сведчыць, што тры інтэграцыйныя ўтварэнні шчыльна ўзаемазвязаныя як інстытуцыйна, так і паводле сваіх мэтаў. Якой будзе інстытуцыйная структура мажлівага будучага Еўразійскага эканамічнага саюза (ЕАЭС), пакуль невядома. Таксама адкрытым застаецца пытанне будучай правасуб'ектнасці ЕАЭС, і, нават, статуса ЕўрАзЭС, бо на саміце ЕўрАзЭС 21 сакавіка 2012 г. бакі не змаглі прыйсці да агульнай высновы⁵⁶. Аднак ужо бачныя асноўныя характарыстыкі і спецыфіка інстытуцыяў мажлівага будучага інтэграцыйнага ўтварэння.

⁵⁵ Дамова аб стварэнні Эканамічнага саюза ад 24 верасня 1993 г.

⁵⁶ Максимчук, Н.В. Хроника региональной интеграции за I квартал 2012 г. / Н.В. Максимчук // Евразийская экономическая интеграция. - 2012. - №2 (15). – с. 82-83.